

LAKIVALIOKUNNAN LAUSUNTO 21/2013 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi poliisilain sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Hallintovaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 21 päivänä maaliskuuta 2013 lähettäessään hallituksen esityksen eduskunnalle laeiksi poliisilain sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 16/2013 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi hallintovaliokuntaan samalla määrännyt, että lakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto hallintovaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ylitarkastaja Marko Meriniemi ja poliisitar-
kastaja Antti Simanainen, sisäasiainministeriö
- lainsäädäntöneuvos Jukka Lindstedt, oikeus-
ministeriö
- ylitarkastaja Jere Lumme, valtiovarainministeriö
- hallitusneuvos, lainsäädäntöjohtaja Hanna
Nordström, puolustusministeriö
- esittelijäneuvos Juha Haapamäki, eduskun-
nan oikeusasiamiehen kanslia
- hovioikeudenneuvos Risto Jalanko, Helsingin hovioikeus

- valtiosyyttäjä Mika Illman, Valtakunnan-
syyttäjänvirasto
- poliisijohtaja Robin Lardot, Poliisihallitus
- apulaispäällikkö Tero Kurenmaa ja rikos-
komisario Jari Mustonen, keskusrikospoliisi
- rikostarkastaja Ilkka Koskimäki, Helsingin
poliisilaitos
- hallitusneuvos Ari-Pekka Koivisto, Rajavar-
tiolaitoksen esikunta
- rikostorjuntapäällikkö Esko Hirvonen, Tulli
- asianajaja Markku Fredman, Suomen Asian-
ajajaliitto
- professori Matti Tolvanen.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- liikenne- ja viestintäministeriö
- Helsingin käräjäoikeus
- Länsi-Suomen syyttäjänvirasto
- professori Dan Frände.

Viitetiedot

Valiokunta on käsitellyt tämän esityksen yhdessä hallituksen esityksen HE 14/2013 vp kanssa, josta perustuslakivaliokunta on antanut laki-
valiokunnalle lausunnon PeVL 32/2013 vp.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi vuoden 2014 alussa voimaan tulevaa poliisilakia ja eräitä siihen liittyviä lakeja. Lakeihin ehdotetaan tehtäväksi pääosin teknisluonteisia muutoksia, mutta myös joitakin sisällöllisiä täydennyksiä ja täsmennyksiä.

Televalvonnan käyttöedellytyksiä koskevia säännöksiä ehdotetaan täydennettäväksi siten, että poliisille voitaisiin rikoksen estämiseksi antaa lupa kohdistaa televalvontaa henkilön hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämäänsä telesoitteeseen tai telepäätelaitteeseen, jos henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän lapsen houkuttelemiseen seksuaalisiin tarkoituksiin taikka telesoitetta tai telepäätelaitetta käyttäen tehtyyn, automaattiseen tietojenkäsittelyjärjestelmään kohdistuvaan luvattomaan käyttöön, vahingontekoon, viestintäsalaisuuden loukkaukseen tai tietomurtoon.

Suunnitelmallisen tarkkailun käyttöedellytyksiä ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan uuden pakkokeinolain suunnitelmallista tarkkailua koskevaa sääntelyä.

Peitellyn tiedonhankinnan käytön edellytyksiä täydennettäisiin siten, että peitelty tiedonhankinta ei olisi sallittua asunnossa edes asunonhaltijan myötävaikutuksella.

Telekuuntelulla, televalvonnalla, tukiasematietojen hankkimisella ja teknisellä tarkkailulla saatua niin sanottua ylimääräistä tietoa saisi käyttää myös, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta ja jos ylimääräisen tiedon käyttämisellä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi. Ylimääräisen tiedon käyttämisestä näyttönä päättäisi tuomioistuin pääasian käsittelyn yhteydessä.

Salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä ilmoittamista koskevia uuden poliisilain säännöksiä täydennettäisiin koskien tilanteita, joissa tiedonhankintakeinon kohteen henkilöllisyys ei ole vielä selvillä ilmoittamista koskevan määräajan tai ilmoittamista koskevan lykkäyksen päätyessä. Näissä tilanteissa tiedonhankintakeinosta olisi ilmoitettava kirjallisesti hänelle ilman aiheutonta viivytystä henkilöllisyyden selvittyä.

Samanaikaisesti tämän esityksen kanssa annettiin uuden esitutkintalain ja uuden pakkokeinolain muuttamista koskeva hallituksen esitys. Uuden poliisilain säännökset salaisista tiedonhankintakeinoista ja uuden pakkokeinolain säännökset salaisista pakkokeinoista liittyvät kiinteästi toisiinsa.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan samaan aikaan kuin uusi poliisilaki eli 1 päivänä tammikuuta 2014.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Eduskunta hyväksyi maaliskuussa 2011 uuden poliisilain (872/2011), joka tulee voimaan 1.1.2014. Laissa on havaittu jo ennen sen voimaantuloa tiettyjä muutostarpeita, jotka liittyvät erityisesti salaisia tiedonhankintakeinoja koskevaan uuden poliisilain 5 lukuun ja siihen liittyvään salaisia pakkokeinoja koskevaan uuden pakkokeinolain (806/2011) 10 lukuun (HE 14/2013 vp).

Käsiteltävänä olevalla hallituksen esityksellä uuteen poliisilakiin ehdotetaan tehtäväksi pääosin teknisluonteisia muutoksia, jotka enimmäkseen liittyvät uuden poliisilain ja uuden pakkokeinolain salaista tiedonhankintaa koskevan sääntelyn välillä oleviin perusteettomiin eroavaisuuksiin. Uuteen poliisilakiin ehdotetaan tehtäväksi myös eräitä sisällöllisiä täydennyksiä ja täsmennyksiä. Kyseiset muutokset liittyvät merkittävimmita osiltaan televalvonnan käyttöä koskeviin edellytyksiin ja ylimääräisen tiedon käyttöön.

Televalvonta (poliisilain 5 luvun 8 §)

Uuden poliisilain 5 luvun 8 §:n (kuten myös uuden pakkokeinolain 10 luvun 6 §:n) mukaan televalvonnan käyttäminen edellyttää teleosoitetta ja telepäätelaitetta käyttäen tehtyjen rikosten kohdalla sitä, että rikoksesta säädetyn ankarimman rangaistuksen tulee olla kaksi vuotta vankeutta.

Uuden poliisilain televalvonnan käyttöedellytyksiä koskevaa sääntelyä ehdotetaan nyt täydennettäväksi siten, että poliisille voitaisiin rikoksen estämiseksi antaa lupa kohdistaa televalvontaa henkilön hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämäänsä teleosoitteen tai telepäätelaitteeseen, jos henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän lapsen houkuttelemiseen seksuaalisiin tarkoituksiin (RL 20:8b) taikka teleosoitetta tai telepäätelaitetta käyttäen tehtyyn, automaattiseen tietojenkäsittelyjärjestelmään kohdistuvaan luvattomaan käyttöön (RL 28:7), vahingontekoon (RL 35:1), viestintäsalaisuuden loukkaukseen (RL 38:3) tai tietomurtoon (RL 38:8).

Lakivaliokunnan saaman selvityksen mukaan televalvonta on tehokas, useissa tapauksissa jopa ratkaiseva tutkintakeino estettäessä ja selvitettyä edellä mainittuja rikoksia. Valiokunta pitääkin muutoksia perusteltuina, ottaen huomioon erityisesti sen, että perustuslakivaliokunnan lausunnon (PeVL 33/2013 vp) mukaan ehdotetulle sääntelylle ei ole perustuslaista johtuvaa estettä.

Ylimääräisen tiedon käyttäminen (poliisilain 5 luvun 54 §)

Uuden poliisilain 5 luvun 53 §:n (ja uuden pakkokeinolain 10 luvun 55 §:n) mukaan ylimääräisellä tiedolla tarkoitetaan telekuuntelulla, televalvonnalla, tukiasematietojen hankkimisella ja teknisellä tarkkailulla saatua tietoa, joka ei liity rikokseen tai vaaran torjumiseen taikka joka koskee muuta rikosta kuin sitä, jonka estämistä tai paljastamista varten lupa tai päätös on annettu.

Ylimääräisen tiedon käyttämisestä säädetään uuden poliisilain 5 luvun 54 §:ssä (ja uuden pakkokeinolain 10 luvun 56 §:ssä). Pykälän 1 momentin mukaan ylimääräistä tietoa saa käyttää rikoksen selvittämisessä, kun tieto koskee sellaista rikosta, jonka estämisessä olisi saatu käyttää sitä tämän luvun mukaista tiedonhankintakeinoa, jolla tieto on saatu. Ylimääräisen tiedon käyttämisestä päättää tuomioistuin, jos sillä on toimivalta päättää siitä tiedonhankintakeinosta, jolla tieto on saatu. Pykälän 2 momentin mukaan ylimääräistä tietoa saa lisäksi käyttää aina rikoksen estämiseksi, poliisin toiminnan suuntaamiseksi ja syyttömyyttä tukevana selvityksenä.

Hallituksen esityksen mukaan ylimääräistä tietoa saisi käyttää edellä todettua laajemmin eli myös silloin, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta ja jos ylimääräisen tiedon käyttämisellä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiselle. Ylimääräisen tiedon käyttämisestä näyttönä päättäisi tuomioistuin pääasian käsittelyn yhteydessä.

Perustuslakivaliokunta on hallintovaliokunnalle antamassaan lausunnossa (PeVL 33/2013 vp) pitänyt perustuslain 10 §:n 3 momentin nojalla välttämättömänä, että edellytyksenä oleva enimmäisrangaistusraja on korkeampi kuin kaksi vuotta vankeutta. Hyväksyttävänä voidaan pitää sitä, että ylimääräistä tietoa saa käyttää, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kolme vuotta vankeutta. Estettä ei ole myöskään sille, että säännöksen piiriin otetaan joitakin sellaisiakin yksittäisiä rikoksia, joiden enimmäisrangaistus on kaksi vuotta vankeutta, mutta jotka kuitenkin vakavuusasteeltaan rinnastuvat edellä mainittuihin rikoksiin ja jotka täyttävät perustuslain 10 §:n 3 momentissa asetetut vaatimukset. Tällaisia voivat perustuslakivaliokunnan mielestä olla erityisesti rikoslain 21 luvun sellaiset henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset, joiden rangaistusmaksimi on kaksi vuotta vankeutta (pahoinpity, kuolemantuottamus, törkeä vammantuottamus, tapeluun osallistuminen, vaaran aiheuttaminen ja heitteillepano), rikoslain vapautteen kohdistuvia

rikoksia koskevan 25 luvun vastaavat rikokset (vapaudenriisto, laitton adoptiosuostumuksen hankkiminen, lapsikaappaus, laitton uhkaus ja pakottaminen) samoin kuin rikoslain 17 luvun 1 a §:ssä tarkoitettu järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen, rikoslain 24 luvun 2 §:ssä tarkoitettu törkeä kotirauhan rikominen, rikoslain 31 luvun 3 §:ssä tarkoitettu kiristys ja rikoslain 34 luvun 9 §:ssä tarkoitettu yleisvaarallisen rikoksen valmistelu.

Perustuslakivaliokunnan mukaan poliisilakiehdotuksen 5 luvun 54 §:n 1 momentista on joko poistettava sen toinen virke tai sääntelyä on muutettava edellä esitetyn mukaisesti, jotta lakiehdotus voidaan hyväksyä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Lisäksi perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossa, että jos hallintovaliokunta pitää välttämättömänä laajentaa edellä mainittua perusterikosten luetteloa, on asia saatettava uudelleen perustuslakivaliokunnan arvioitavaksi.

Lakivaliokunta toteaa ensinnäkin, että sen käsittelyssä olevassa toisessa hallituksen esityksessä (HE 14/2013 vp) pakkokeinolakiin on ehdotettu vastaavanlaista sääntelyä ylimääräisen tiedon käyttämisestä kuin mitä poliisilakiin on ehdotettu. Perustuslakivaliokunta on pakkokeinolain osalta lausunut (PeVL 32/2013 vp) ylimääräisen tiedon käyttämisestä lakivaliokunnalle täsmälleen samansisältöisesti kuin poliisilain osalta hallintovaliokunnalle.

Hallituksen esitykset HE 14/2013 vp ja HE 16/2013 vp ovat osa samaa uudistuskokonaisuutta, ja ne on valmisteltu oikeusministeriön ja sisäasiainministeriön yhteistyönä. Laajan lainsäädäntökokonaisuuden uudistuksen, jonka täsmennyksestä ja joiltain osin sisällöllisestä muuttamisesta on nyt kyse, keskeisenä tavoitteena on se, että poliisilain ja pakkokeinolain sääntely vastaavat mahdollisimman pitkälle toisiaan. Tämän vuoksi lakivaliokunta pitää tärkeänä, että ylimääräisen tiedon käyttämisestä koskeva sääntely pakkokeinolaissa ja poliisilaissa on yhdenmukaista.

Lakivaliokunta kiinnittää toisaalta huomiota siihen, että sekä poliisilain rikosten ehkäisemistä koskevien valtuuksien että pakkokei-

nolain mukaisten pakkokeinovaltuuksien laajuuden arvioinnissa on kyse kahdesta asiasta. Yhtäältä kyse on perustuslain tulkinnasta, joka asettaa rajoja toimivaltuuksien käytölle. Tämän arvioinnin jälkeen tulee viedä arvioida erikseen toimivaltuuden laajentamisen tarkoituksenmukaisuutta.

Lakivaliokunta pitää perustuslakivaliokunnan kannan jälkeen välttämättömänä ehdotetun pykälän muuttamista siten, että ylimääräistä tietoa saisi käyttää, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kolme vuotta vankeutta ja jos ylimääräisen tiedon käyttämisellä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi. Lisäksi saman ylimääräisen tiedon merkitystä koskevan edellytyksen täytyessä tietoa voitaisiin hyödyntää tietyissä tapauksissa, jos rikoksesta on säädetty matalampi kahden vuoden enimmäisrangaistus.

Lakivaliokunnan mukaan perustuslakivaliokunnan esittämä luettelo tulee ottaa pykälään yhtä poikkeusta lukuun ottamatta. Kun luettelon rajausperusteena ovat perustuslain 10 §:n 3 momentin mukaiset vaatimukset eli että rikokset ovat yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta tai kotirauhaa vaarantavia, ei ole tarvetta sisällyttää laitonta adoptiosuostumuksen hankkimista (RL 25:3b) luetteloon. Rangaistussäännöksellä suojataan adoptiosuostumuksen antajan tahdonmuodostuksen vapautta eikä rikoksessa käytetä väkivaltaa tai uhkausta (HE 47/2011 vp, s. 29 ja 88–89).

Selvyyden vuoksi valiokunta toteaa, että perustuslakivaliokunnan lausunnossa asetettu kolmen vuoden raja kattaa käytännössä seuraavat rikokset: perätön lausuma tuomioistuimessa (RL 15:1), väärä ilmianto (RL 15:6), oikeudenkäytössä kuultavan uhkaaminen (RL 15:9), rekisterimerkintärikos (RL 16:7), pakottaminen sukupuoliyhteyteen (RL 20:3), pakottaminen seksuaaliseen tekoon (RL 20:4), paritus (RL 20:9), panttivangin ottamisen valmistelu (RL 25:4a), törkeän ryöstön valmistelu (RL 31:2a), eräät terroristisessa tarkoituksessa tehdyt rikokset (RL 34a:1), terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu (RL 34a:2), törkeä viestintäsalaisuuden louk-

kaus (RL 38:4), törkeä tulliselvityksirikos (RL 46:8) ja törkeä laittoman saaliin kätkeminen (RL 48a:4a). Lisäksi ylimääräisen tiedon käyttäminen olisi mahdollista edellä käsitellyissä rikoksissa, joista on säädetty kahden vuoden enimmäisrangaistus, ja toisaalta rikoksissa, joista on säädetty kolme vuotta korkeampi enimmäisrangaistus.

Todetut muutostarpeet poliisilain 5 luvun 54 §:ään ovat niin suuria, että pykälän momenttijakoa on lakivaliokunnan mukaan muutettava yleisen lainkirjoittamiskäytännön mukaiseksi. Perusteltua olisi, että kahdessa ensimmäisessä momentissa säädettäisiin ylimääräisen tiedon käyttämisen edellytyksistä, kolmannessa siihen liittyvästä menettelystä ja jäljemmissä momenteissa nykyisen lain tapaan aiheeseen liittyvästä eräistä muista tilanteista. Tämä muutos aiheuttaa tarpeen muuttaa myös poliisilain 5 luvun 55 §:n viittaus kohdistumaan 5 luvun 54 §:n 1 ja 2 momentteihin eikä ainoastaan sen 1 momenttiin. Lakiehdotuksen johtolauseetta tulee vastaavasti muuttaa.

Edellä todetun nojalla lakivaliokunta esittää hallintovaliokunnalle, että poliisilain 5 luvun 54 § kuuluisi kokonaisuudessaan seuraavasti:

"Ylimääräistä tietoa saa käyttää rikoksen selvittämisessä, jos tieto koskee sellaista rikosta, jonka estämisessä olisi saatu käyttää sitä tämän luvun mukaista tiedonhankintakeinoa, jolla tieto on saatu (poist.)."

Ylimääräistä tietoa saa käyttää myös, jos ylimääräisen tiedon käyttämisellä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi ja rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kolme vuotta vankeutta tai kyse on jostakin seuraavasta rikoksesta:

1) järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen;

2) pahoinpitely, kuolemantuottamus, törkeä vammantuottamus, tappeluun osallistuminen, vaaran aiheuttaminen tai heitteillepano;

3) törkeä kotirauhan rikkominen;

4) vapaudenriisto, lapsikaappaus, laitton uhkaus tai pakottaminen;

5) kiristys; taikka

6) yleisvaarallisen rikoksen valmistelu.

Ylimääräisen tiedon käyttämisestä näytönä päättää tuomioistuin pääasian käsittelyn yhteydessä. Ylimääräisen tiedon käyttämisen kirjaamisesta esitutkintapöytäkirjaan säädetään esitutkintalain 9 luvun 6 §:n 2 momentissa ja ilmoittamisesta haastehakemuksessa oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 5 luvun 3 §:n 1 momentin 8 kohdassa.

Ylimääräistä tietoa saa lisäksi käyttää aina rikoksen estämiseksi, poliisin toiminnan suuntaamiseksi ja syyttömyyttä tukevana selvityksenä.

Ylimääräistä tietoa saa käyttää myös hengelle, terveydelle tai vapaudelle aiheutuvan merkittävän vaaran taikka huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi.

Pakkokeinolain nojalla saadun ylimääräisen tiedon käyttämisestä rikoksen estämiseen tai 4 momentissa mainittuun tarkoitukseen säädetään pakkokeinolain 10 luvun 56 §:ssä."

Perustuslakivaliokunnalla ei ole sinänsä huomautettavaa säännöksestä, jonka mukaan ylimääräisen tiedon käyttämisestä näytönä päättää tuomioistuin pääasian käsittelyn yhteydessä. Valiokunta esittää kuitenkin harkittavaksi myös sitä vaihtoehtoa, että päätös ylimääräisen tiedon hyödyntämisestä tehtäisiin jo ennen pääkäsittelyä.

Lakivaliokunta tunnistaa ne ongelmat, mitä ehdotukseen tältä osin sisältyy. Ehdotettu sääntelymalli johtaa siihen, että tuomioistuimelle tarjotaan informaatio ylimääräisen tiedon käytöstä ja yleensä käytännössä myös ylimääräisen

tiedon sisältö, mutta vasta tämän jälkeen ratkaisija päättää, voiko tietoa hyödyntää.

Asiaa arvioidessaan lakivaliokunta kiinnittää ensinnäkin huomiota siihen, että ehdotettu säännös lähtee siitä, että ylimääräisen tiedon käyttöä rajaa vaatimus, että tiedon käyttämisellä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi. Lakivaliokunnan käsityksen mukaan ylimääräisen tiedon merkitystä ei lähtökohtaisesti voida arvioida kuin osana kokonaisuutena. Lisäksi erillinen prosessaaminen ylimääräisen tiedon hyödyntämisestä ei ole kokonaisuutena arvioiden tarkoituksenmukaista. Lakivaliokunta kiinnittää myös huomiota siihen, että säännösehdoituksessa ei ole rajattu päätöksentekoa ylimääräisen tiedon käytöstä "pääkäsittelyyn", vaan ehdotuksen mukaan ylimääräisen tiedon käytöstä päätetään "pääasian käsittelyn yhteydessä". Sikäli kuin se yksittäistapauksessa on mahdollista, lakivaliokunta puoltaa hallituksen esityksenkin perusteluissa (s. 26) esitettyä mahdollisuutta päättää asiasta erillisellä ratkaisulla, muttei pidä säännöksen muuttamista edellä todetuista syistä kuitenkaan perusteltuna.

Telekuuntelun, teknisen kuuntelun ja teknisen laitetarkkailun keskeyttäminen (poliisilain 5 luvun 56 §)

Uuden poliisilain 5 luvun 56 § koskee tilanteita, joissa käy ilmi, että telekuuntelu, tekninen kuuntelu tai tekninen laitetarkkailu on kohdistunut sellaisten tahojen viestintään, johon tiedonhankintakeinoa ei ole tarkoitettu käytettävän. Tällaisessa tilanteessa tiedonhankintakeinon käyttö on keskeytettävä ja kuuntelulla saadut talenteet on heti hävitettävä. Esityksessä ehdotetaan pykälää täydennettäväksi säännöksellä, jonka mukaan ennen tiedonhankintakeinon käytön keskeyttämistä saatuja tietoja saadaan kuitenkin käyttää samoin edellytyksin kuin ylimääräistä tietoa saadaan käyttää 54 §:n mukaan.

Perustuslakivaliokunnan mukaan pykälässä ei — toisin kuin ylimääräisen tiedon osalta — ole kysymys laillisesti käytetyn salaisen tiedonhankintakeinon sivutuotteesta, vaan tiedonhankinta-

keinolla saadun tiedon käytöstä tilanteessa, johon tiedonhankintakeinoa ei ole hyväksytty käytettävän. Tällaisessa tilanteessa saatua tietoa ei perustuslakivaliokunnan mielestä voida rinnastaa ylimääräiseen tietoon. Lakivaliokunta on tästä samaa mieltä. Perustuslakivaliokunnan mukaan ehdotettu poliisilakiehdotuksen 5 luvun 56 §:n viimeinen virke on siksi poistettava, mutta sitä ei kuitenkaan aseteta säätämisyksiköksi.

Lakivaliokunta toteaa pitävänsä perustuslakivaliokunnan lausunnon ja saamansa selvityksen nojalla perusteltuna, että hallintovaliokunta toteuttaisi poliisilain muutoksessa tämän perustuslakivaliokunnan esittämän muutosehdotuksen. Perustuslakivaliokunta on ehdottanut pakkokeinolain muutosehdotuksen vastaavaa kohtaa poistettavaksi.

Salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä ilmoittaminen (poliisilain 5 luvun 58 §)

Hallituksen esityksessä salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä ilmoittamista koskevia uuden poliisilain 5 luvun 58 §:n (ja lähes vastaavia pakkokeinolain 10 luvun 60 §:n) säännöksiä ehdotetaan täydennettäväksi koskien tilanteita, joissa pakkokeinon kohteena olleen epäillyn henkilöllisyys ei ole vielä selvillä ilmoittamista koskevan määräajan tai ilmoittamisen lykkäyksen päättyessä. Näissä tilanteissa tiedonhankintakeinon käytöstä olisi ilmoitettava kirjallisesti hänelle ilman aiheetonta viivytystä henkilöllisyyden selvittyä. Lisäksi pykälään tehtäisiin eräitä teknisluonteisia muutoksia. Lakivaliokunnalla ei ole esitykseen tältä osin huomauttamista.

Asiantuntijakuulemisissa eräät tahot ovat kuitenkin esittäneet huolensa eräistä muista säännökseen liittyvistä perusratkaisuista, joihin ei nyt ehdoteta muutosta. Poliisilain 5 luvun 58 §:n 1 momentin mukaan telekuuntelusta, tietojen hankkimisesta telekuuntelun sijasta, televalvonnasta, suunnitelmallisesta tarkkailusta, peitelystä tiedonhankinnasta, teknisestä tarkkailusta ja valvotusta läpikäymisestä on viipymättä ilmoitettava tiedonhankinnan kohteelle kirjallisesti

sen jälkeen, kun tiedonhankinnan tarkoitus on saavutettu. Saman pykälän 2 momentin mukaan ilmoitusta saadaan lykätä enintään kaksi vuotta kerrallaan, jos se on perusteltua käynnissä olevan tiedonhankinnan turvaamiseksi, valtion turvallisuuden varmistamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi. Lisäksi ilmoitus saadaan jättää kokonaan tekemättä, jos se on välttämätöntä valtion turvallisuuden varmistamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi. Pakkokeinolain puolella esimerkiksi peiteoiminnasta (PKL 10:60.2) on pääsäännön mukaan ilmoitettava epäillylle laissa tarkemmin säädettyinä ajankohtana.

Tämän sääntelykokonaisuuden on katsottu lisäävän peitehenkilön ja tietolähteen paljastumisriskiä ja siten aiheuttavan riskin kyseisten henkilöiden turvallisuudelle. Toisaalta on esitetty, että edellä todetun lykkäyksen ja erityisesti ilmoittamatta jättämisen kynnys on liian korkea ja että laissa olisi oltava poikkeussäännös ilmoittamisesta niitä tilanteita varten, joissa tutkinnassa hyödynnettävää materiaalia ei synny.

Hallituksen esityksen eduskuntakäsittelyn eräänä lähtökohdista on ollut, että sellaisten laeilla 806/2011 ja 872/2011 hyväksytyjen säännösten, joita nyt käsitellyssä olevat hallituksen esitykset eivät kata, nostaminen uuteen käsittelyyn ei ole asioiden laajuus ja vaikeus sekä johdonmukainen lainsäädäntötyö ja hyvä lainvalmistelutapa huomioon ottaen tarkoituksenmukaista. Tästä lähtökohdasta huolimatta lakivaliokunta yhtyy asiantuntijakuulemisissa esitettyihin huolenaiheisiin. Vaikka poliisi- ja pak-

kokeinolain säännökset sisältävätkin mahdollisuuden, jonka mukaan ilmoituksen tekemistä voidaan lykätä ja eräissä tapauksissa se voidaan jättää kokonaan tekemättä, lakivaliokunta pitää erityisen tärkeänä, että hallitus seuraa ja arvioi jatkossa sääntelyn toimivuutta. Arvioinnissa on otettava huomioon myös se, miten asiakokonaisuuteen vaikuttavat valmisteilla olevat anonyymi todistelu ja todistajansuojeluohjelmat. Samalla on syytä huolehtia siitä, kuten perustuslakivaliokunta pakkokeinolain muuttamista koskevan esityksen (HE 14/2013 vp) johdosta antamassaan lausunnossa (PeVL 32/2013 vp) toteaa, että salaisten pakkokeinojen käyttöön liittyvän oikeussuojajärjestelmän — etenkin tuomioistuimen lupamenettelyn, viranomaisten sisäisen valvonnan ja oikeusasiamiehen laillisuusvalvonnan — toimivuus varmistetaan sekä säädöstasolla että käytännössä.

Edellä todetun nojalla lakivaliokunta pitää tärkeänä, että hallitus seuraa ja arvioi salaisten tiedonhankintakeinojen ja salaisten pakkokeinojen käytöstä ilmoittamista koskevan sääntelyn soveltamista erityisesti tietolähteiden turvallisuuden ja oikeusturvan kannalta. Tämä selvitys tulee antaa eduskunnalle vuoden 2014 loppuun mennessä.

Lausunto

Lausuntonaan lakivaliokunta esittää,

että hallintovaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 3 päivänä joulukuuta 2013

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Anne Holmlund /kok
vpj. Stefan Wallin /r
jäs. James Hirvisaari /ml1
Arja Juvonen /ps
Antti Lindtman /sd
Aino-Kaisa Pekonen /vas

Arto Pirttilahti /kesk
Kristiina Salonen /sd
Kari Tolvanen /kok
Ari Torniainen /kesk
Kaj Turunen /ps
Oras Tynkkynen /vihr.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Matti Marttunen.